

Metodický list

Podpora a rozvoj čtenářské pregramotnosti

autorka listu: Miroslava Rychtářová

FRANTIŠEK Z KOMPOSTU

Autor knihy:	Simona Čechová
Ilustrátor knihy:	Simona Čechová
Anotace:	Kniha vypráví příběh o žížale jménem František, která si myslí, že není v ničem dobrá, a proto se vypraví na zahradu přiučit nějakému řemeslu. Čtenář se dozví, proč je žížala užitečná a co je to kompost. Žánrové zařazení: Ilustrovaná ekologická pohádka pro děti s edukativním přesahem o kompostování a přírodě.
Téma	Já a svět - poznávání světa přírody a význam recyklace
Klíčová slova:	ekologie, příroda, kompostování, odpovědnost, vztah k prostředí, sebepoznání
Cílová skupina	4 - 6 let
Předpokládaná časová dotace (doba realizace)	Čtenářská dílna na 40 minut, další doprovodné aktivity před a po dílně, doporučené výtvarné aktivity k tématu. Dobra realizace = jaro, léto, podzim
Rozvojové cíle	Dítě dokáže: • formulovat otázky, odpovídat, slovně reagovat • nová slova a jejich aktivní používání
Cíl čtenářské lekce	Seznamovat děti s: • příběhem o hledání vlastního uplatnění, • odlišnými vlohami a zájmy u různých hrdinů/lidí, • významem živočichů na zahradě, • kompostováním jako ekologickou a udržitelnou variantou zpracování zahradního odpadu, • novou slovní zásobou.

Spolufinancováno
Evropskou unií

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OPAVSKO

Pomůcky:	plastelína, proužky látky ze starého trička, vlna, digitální mikroskop, lupa, plastová krabice a hlína, encyklopedie, umělohmotní brouci a jiní drobní živočichové, skládanky – viz příloha, žížaly z prádelní šňůry na cvičení, výtvarné potřeby a materiál dle zvolené výtvarné techniky
Čtenářská strategie	• předvídání • poslech • diskuse • propojování
Stručný popis lekce	Úvod: • Motivace • Vymodelování žížaly z plastelíny • Zhodnocení svého výtvoru Realizace: ukázka knihy, předvídání, poslech příběhu, diskuse, propojování, hodnocení Závěr: • Drobná výtvarná aktivita s textilem a vlnou
Informační zdroje	• Čechová, Simona. <i>František z kompostu</i>. Praha: Labyrint, 2021. ISBN 978-80-86803-69-2. • Koželuhová, Eva. <i>Čtenářské strategie u předškolních dětí a nečtenářů</i>. Praha: Portál, s. r. o, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6. • Patrasová, Dagmar. <i>Pasu, pasu písničky</i>. Online. Dostupné na: Chytila jsem na pasece žížalu (CD) – Ondřej Suchý a Dagmar Patrasová – Supraphonline.cz [citováno 2025-03-18] 1. Chytila jsem na pasece žížalu ; hudba: Vladimír Popelka původní text: Ondřej Suchý zpěv: Dagmar Patrasová sbormistr: Bohumil Kulínský ml.
Poznámky pro pedagoga	

Poznámky pro pedagoga	
Reflexe	Např. Jak se podařilo naplnit očekávané výstupy?
	Jak děti kniha a činnosti zaujaly?

Podrobný popis lekce

Lekce čtenářské pregramotnosti: Čteme s dětmi,

Zaměřeno na:

- poznávání světa
- příroda, udržitelnost, ekologie, vesnice, sebedůvěra

1. Úvod: V ranních činnostech děti vymodelují z plastelíny žížaly. Společně si prohlédneme vymodelované žížaly. Děti hodnotí své výtvary. Následuje krátká diskuse, informace o žížalách, kde žijí, co dělají, čím se asi živí...

2. Učitelka dětem představí knihu František z kompostu.

Děti si prohlédnou přebal knihy.

Předvídání

Učitelka se ptá: „O čem asi bude tato pohádka“.

- Děti zkusí popsat své nápady, úvahy.

Učitelka si vše vyslechne a prozradí dětem název knihy.

Otázky:

- Kdo si myslíte, že je František?
- Kde asi František žije?
- Žije tam sám, nebo někoho potkává?
- Co je to zemina, půda, zem?
- Co je to kompost, jak vzniká?
- Už jste nějaký viděli? Máte kompost doma?

3. Poslech příběhu - čteme celý příběh.

Nemusíme ukazovat ilustrace, podporujeme dětskou představivost.

Na konci zahrady je kompost. Pod skořápkami od vajíček a slupkami z jablek má v nové voňavé zemi svůj domov maličký tvor. Jmenuje se František. František je veselá žížala, ale jedna věc ho přece trápí. Všichni kamarádi jsou v něčem dobří, v něčem vynikají, jen on stále neví, co umí. Cítí se nepotřebný.

Ruda je největší silák v zahradě. Dokáže zdvihnout větvičky i listy větší, než je on sám. Několika broukům už pomohl postavit domečky.

Felix hraje na píšťalku a jeho muzicírování rádi poslouchají všichni obyvatelé okolních zahrad. Jednou z něho bude hudebník.

Josefína má ráda rostliny a vzorně se o ně stará. Už teď je z ní šikovná zahradnice.

Co ale bude dělat František? Čím bude, až vyroste?

František se rozhodl, že nebude sedět jen tak doma v koutě a čekat. Vypraví se na zahradu, aby se přiučil nějakému řemeslu. Ale nic se mu nedaří...

Od včelky se chce naučit opylovat jahody. Ale nemá sosák jako ona a ani nedovede létat.

Od pavouka se chce naučit tkát sítě. Jenže nemá tolik nohou jako on. Vlastně nemá žádnou.

Od ploštic se chce naučit uklízet. Ale i tohle mu jde těžko.

Od chrobáka se chce naučit válet kuličky. Marně.

Vrátí se domů do kompostu a cítí se moc zklamaný. Nic se nenaučil. Když tu náhle si všimne, že rozryl celou zahradu.

František si uvědomí, že nejlepší je v tom, co dělá odjakživa. Svými chodbičkami a tunýlky kypří a provzdušňuje půdu.

Všichni si jeho práci pochvalují. Kdo má v zahradě takovouhle žízalu, má také kvalitní a úrodnou zem, ze které vyroste ta nejlepší zelenina.

A tak to je. Každý je v něčem dobrý.

4. Po poslechu pokládáme dětem otázky:

- Co je to užitek?
- Kdo je užitečný, co myslíš?
- Co znamená, být prospěšný?
- Co se ti na příběhu líbilo?
- Viděl jsi někdy některého z živočichů, o kterém se píše v příběhu?
- Myslíte si, že každý z nás může být prospěšný někomu? Jak?

5. Učitelka: „Každý z nás je jedinečný, zajímavý a také prospěšný. Každý je užitečný, ale třeba jinak.“ Učitelka klade otázky:

- Čím jsi ty zajímavý?
- Co ti jde, co umíš?

Odpovědi, diskuse – méně sebevědomým dětem pomůžeme najít odpověď...

6. Drobná výtvarná aktivita na závěr

Rozdělíme si děti na dvě skupiny

Jedna skupina: Pozorování kompostu, který jsme předem založili, pomocí digitálního mikroskopu nebo lupy.

Druhá skupina: Výroba žížaly ze starého trička a vlny. Pruh textilu děti omotají vlnou. Pak se skupinky vystřídají. Žížalu si děti odnesou domů.

Výroba žížaly ze starého trička a vlny. Proužek textilu děti omotají vlnou. Žížalu si děti odnesou domů.

Další doprovodné aktivity:

Ranní činnosti

- Žížala s čísly - skládanka (viz příloha), vystřihneme a rozstříháme na jednotlivé části, děti žížalu skládají.
- Žížala s písmenky - skládanka (viz příloha), rozstříháme na jednotlivé části a děti skládají
- Prohlížení encyklopedií s vyobrazením drobných živočichů, kteří žijí v půdě nebo na zahradě.
- Rozvoj slovní zásoby, seznamování s názvy živočichů (ploštice, mravenec, pavouk, housenky, slunéčko sedmítečné, mšice, ...)

- Polytechnická oblast: seskupování zahrádky ze stavebnic, kostek, kamínků, využití umělohmotných brouků a jiných drobných živočichů

Pokus a pozorování: založení kompostu v plastové krabici nebo v PET láhvi, vrstvíme hlínu, listí, trávu, natrhané obaly od vajíček, vaječné skořápky, slupky z ovoce a zeleniny, drobné klacíky. Do kompostu můžeme umístit později také žížaly. Kompost s dětmi můžeme dlouhodobě pozorovat digitálním mikroskopem nebo pomocí lupy. Děti pozorují žížaly v hlíně, proměnu bioodpadu na hlínu.

Denní cvičení: Cvičení se žížalami (prádelní textilní šňůra obarvená na růžovo, na jedné straně uzlík, cvičíme podle písničky: Chytila jsem na pasece žížalu (D. Patrasová).

Závěrečná část:

- taneční improvizace podle písničky: Tancovala žížala na zahrádce polku.

Náměty na výtvarné činnosti:

Motivace: Prohlížení ilustrace na stránkách, kde jsou vyobrazeny žížalí chodbičky. Následuje vlastní tvorba. Děti si mohou vybrat z nabízených výtvarných technik, materiálu. Dáme dětem na výběr. Některé děti raději kreslí, některé malují, jiné rády experimentují.

- *Kresba tužkou* – Chodbičky zůstanou bílé, hlína tužkou, nakonec vymodelujeme žížalu z plastelíny a přilepíme do chodbičky.
- *Rezerváž* – Chodbičky namalují děti klovatinou. Po zaschnutí natírají výkres hnědou, černou nebo zelenou tuší, celé vymyjeme po mírném zaschnutí pod tekoucí vodou. Klovatina se vymyje a vyniknou bílé chodbičky.
- *Kresba gumou* – Děti nastrouhají na výkres pomocí strouhátka hnědou rudku. Nastrouhaný prášek prstíky vetřou do výkresu. Gumou kreslí do takto upraveného povrchu chodbičky. Můžeme na tuto kresbu použít tužku, která je na konci opatřená gumou. Na hotové chodbičky namalujeme žížalu růžovou akrylovou barvou.

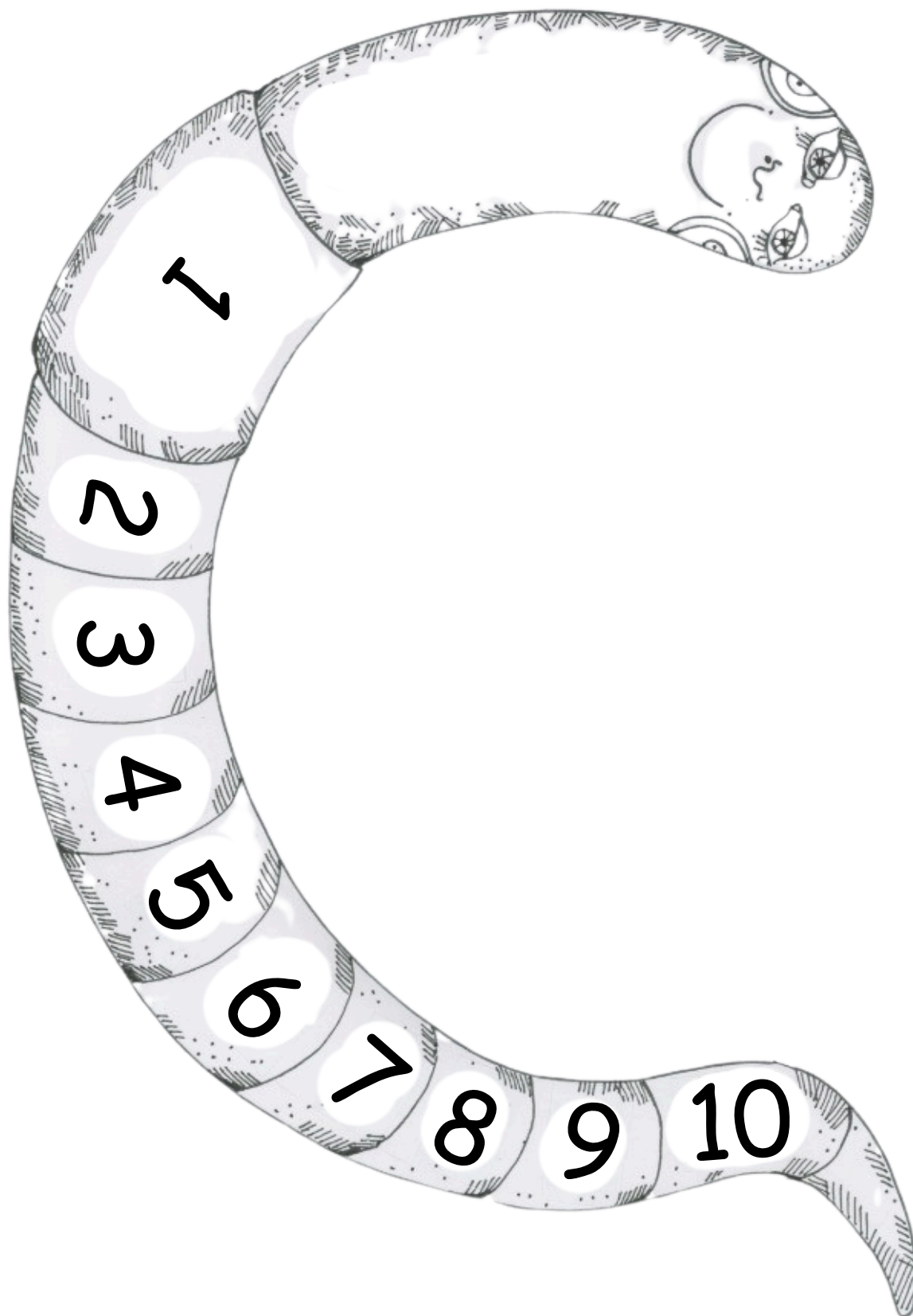
- *Kolorovaná kresba* – některé děti mají raději reálnou podobu ilustrace. Pro ty zvolíme kresbu tuší pomocí špejle. Kolorujeme vodovými barvami.

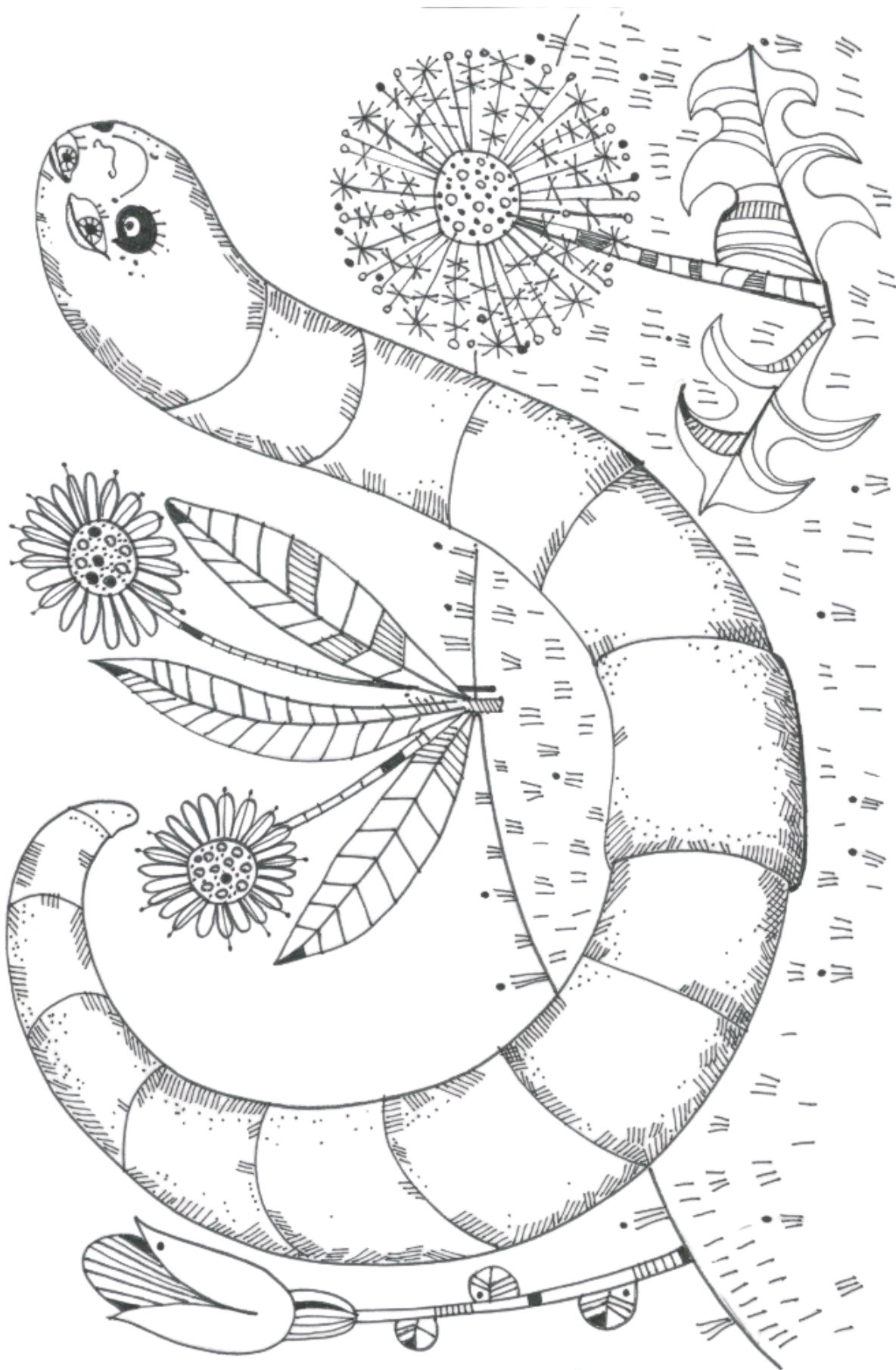
Přílohy

Žížala s číslicemi

Vystřihněte celou žížalu, pak rozstříhejte na jednotlivé číslice a skládanka pro děti je připravená. Doporučuji před vystřihnutím zalaminovat.

OMALOVÁNKA

Písmenková žížala

Vystříhněte celou žížalu, pak rozstříhejte na jednotlivá písmena a máte pro děti skládku. Doporučuji před vystřížením zalaminovat.

